

Regler för examination på forskarnivå

Inledning

Med examination avses här examinering av alla moment på forskarnivå, såväl examinering av kursmoment som examinering av licentiatuppsats och doktorsavhandling.

Examination av kurser för licentiat- och doktorsexamen

Examination av kurser på forskarnivå sker på individuell nivå. Varje kurs som ges vid Högskolan ska ha en examinator utsedd. Examinator för högskolegemensamma kurser utses av Forskarutbildningsnämnden (FUN). För övriga kurser på forskarnivå utser prefekt examinator. Vilka kurser som ska ingå i examen regleras av doktorandens individuella studieplan, varav vissa är obligatoriska utifrån den allmänna studieplan som doktoranden är antagen till. För examen krävs att doktoranden är godkänd på samtliga obligatoriska kurser och har den kurspoäng som anges i den allmänna studieplanen. Beslut om hur många poäng av godkända kurser och kursmoment som kan tillgodoräknas i examen fattas enligt *Regler för tillgodoräknande av utbildning på forskarnivå vid Högskolan Dalarna*¹ av prefekt.

Examination av licentiatuppsats

Licentiatuppsats ska försvaras vid ett offentligt seminarium. Licentiatseminariet ska ledas av en ordförande och det ska finnas en opponenter (granskare) och en examinator alternativt en betygsnämnd. Krav för godkänd licentiatexamen framgår av respektive forskarutbildningsämnes Allmänna studieplan.

Licentiatuppsatsen

Uppsatsen ska utformas enligt god vetenskaplig sed.

Licentiatuppsatsen kan skrivas som monografi eller sammanläggning av vetenskapliga artiklar med en sammanfattande ramberättelse eller sammanfattning. Den allmänna studieplanen reglerar om monografi och/eller sammanläggning accepteras.

Licentiatuppsatsen ska skrivas på svenska eller engelska. I uppsatsen ska det ingå ett abstract på såväl svenska som engelska.

Förhandsgranskning

Slutgiltigt uppsatsmanus ska förhandsgranskas och ett yttrande om avhandlingen ska lämnas enligt de rutiner som fastställts i respektive forskarutbildningsämnes allmänna studieplan.

---

¹ HDa 1.2-2020/226

Anmälan och beslut om licentiatseminarium

Datum och plats för licentiatseminarium. Licentiatseminarium ska normalt äga rum under arbetstid mellan den 7 januari och måndag i midsommarveckan samt mellan 15 augusti och 21 december. Fler än ett licentiatseminarium eller en disputation inom samma forskarutbildningsområde ska i normalfallet inte äga rum samma dag.

Huvudhandledare föreslår enligt regler som anges i respektive forskarutbildningsämnes Allmänna studieplan, sammansättning av opponent, examinator alternativt betygsnämnd och ordförande till studierektor som bereder ärendet inför beslut. Beslut om genomförande av licentiatseminarium inklusive opponent, examinator alternativt betygsnämnd och ordförande fattas av Forskarutbildningsnämnden senast vid den tidpunkt som anges i respektive forskarutbildningsämnes Allmänna studieplan.

Mindre förändringar i licentiatuppsats som inte kräver godkännande av FUN efter att beslut fattats om licentiatseminarium/disputation är:

- Ändringar i titlar som inte förändrar den huvudsakliga innebörden i titel, till exempel ändrad ordföljd, tillägg eller borttagande av skiljetecken och enstaka ord som inte är betydelsebärande.
- Ändringar och tillägg i författarordningen som inte påverkar doktorandens plats i denna ordning.
- Förändring av delarbetenas ordningsföljd i sammanläggningsavhandling.

Ändring i titel ska anmälas till kommunikationsavdelningen och biblioteket.

Förändringar som avser datum, opponent, betygsnämnd, ersättare och ordförande för licentiatseminarium/disputationsakt kräver ett nytt beslut av FUN.

Kungörelse, mångfaldigande och distribution av licentiatuppsatsen

När beslut om licentiatseminarium är fattat ska plats och tid, titel på uppsats, namn på doktorand, opponent och examinator alternativt betygsnämnd kungöras på Högskolan Dalarnas hemsida och i kalendariet.

Senast tre veckor före licentiatseminarium ska länk till uppsatsen i DiVA göras tillgänglig på Högskolans hemsida. Doktoranden ska då även distribuera uppsatsen till opponent och examinator alternativt betygsnämndsledamöter.

Licentiatseminarium

Licentiatseminariets upplägg kan variera mellan olika forskarutbildningar. Riktlinjer för hur seminariet läggs upp presenteras i bilaga **Licentiatseminariet**. Eventuella specificeringar eller avvikelser anges i den Allmänna studieplanen för respektive forskarutbildningsämne.

Betyg på licentiatuppsats

Betyg för licentiatuppsats ska beslutas av en examinator alternativt betygsnämnd om minst tre ledamöter. Examinator och betygsnämndsledamöterna, samt en ersättare, ska vara docent eller professor. Opponenten ska inte vara anställd vid Högskolan Dalarna men examinator ska vara anställd vid Högskolan Dalarna och som mest får en betygsnämndsledamot vara anställd vid Högskolan Dalarna. Avsteg kan göras i undantagsfall om utsedd ersättare som är anställd vid Högskolan Dalarna behöver träda in. I de fall man använder sig av en betygsnämnd, ska man inom nämnden besluta vem som ska vara ordförande under sammanträdet. Betygsnämnden är beslutsför när alla ledamöter är närvarande.

Examinator ska överlägga med opponenter, huvudhandledare och en biträdande handledare innan betygsbeslut fattas. Beslutet fattas dock av examinatorn enskilt. I de fall man har en betygsnämnd har opponenter, huvudhandledare och biträdande handledare rätt att närvara vid betygsnämndens sammanträde och delta i överläggningarna, men inte i beslutet. Betygsnämnd beslutar inom sig vem som ska vara ordförande under sammanträdet. Betygsnämndens beslut är den mening som de flesta enar sig om.

En licentiatuppsats ska bedömas med något av betygen underkänd eller godkänd. Vid betygssättningen ska hänsyn tas till innehållet i uppsatsen och försvaret av uppsatsen.

Betygsprotokollet ska innehålla uppgifter om datum för licentiatseminariet, uppsatsens titel, doktorandens namn, aktuellt forskarutbildningsämne, namn på examinator alternativt betygsnämnd, namn på opponenter samt beslutat betyg.

Examination av doktorsavhandling

Doktorsavhandling ska försvaras vid en offentlig disputation. Disputationen ska ledas av en ordförande och det ska finnas en opponenter och en betygsnämnd. Krav på godkänd disputation framgår av respektive forskarutbildningsämnes allmänna studieplan.

Doktorsavhandlingen

Avhandlingen ska utformas enligt god vetenskaplig sed.

Avhandling kan skrivas som monografi eller sammanläggningsavhandling av vetenskapliga artiklar med en sammanfattande ramberättelse eller sammanfattning. Den allmänna studieplanen reglerar om monografi och/eller sammanläggning accepteras.

Avhandlingen ska skrivas på svenska eller engelska. I avhandlingen ska det ingå ett abstract på såväl svenska som engelska.

Förhandsgranskning

Avhandlingen ska förhandsgranskas och ett yttrande om avhandlingen ska lämnas enligt de rutiner som fastställts i forskarutbildningsämnes allmänna studieplan.

Anmälan och beslut om disputation

Datum och plats för disputation. Disputation ska äga rum under normal arbetstid mellan 7 januari och måndag i midsommarveckan samt mellan 15 augusti och 21 december. Fler än en disputation eller ett licentiatseminarium inom samma forskarutbildningsområde ska i normalfallet inte äga rum samma dag.

Huvudhandledaren föreslår, enligt regler som anges i respektive forskarutbildningsämnes Allmänna studieplan, sammansättning av opponenter, betygsnämnd och ordförande till studierektor som bereder ärendet inför beslut. Beslut om disputation inklusive sammansättning av opponenter, betygsnämnd och ordförande fattas av Forskarutbildningsnämnden senast vid den tidpunkt som anges i respektive forskarutbildningsämnes Allmänna studieplan.

Mindre förändringar i doktorsavhandling som inte kräver godkännande av FUN efter att beslut fattats om licentiatseminarium/disputation är:

- Ändringar i titlar som inte förändrar den huvudsakliga innebörden i titel, till exempel ändrad ordföljd, tillägg eller borttagande av skiljetecken och enstaka ord som inte är betydelsebärande.
- Ändringar och tillägg i författarordningen som inte påverkar doktorandens plats i denna ordning.

- Förändring av delarbetenas ordningsföljd i sammanläggningsavhandling.

Ändring i titel ska anmälas till kommunikationsavdelningen och biblioteket.

Förändringar som avser datum, opponent, betygsnämnd, ersättare och ordförande för licentiatseminarium/disputationsakt kräver ett nytt beslut av FUN.

Kungörelse, mångfaldigande och distribution av avhandlingen

När beslut om disputation är fattat ska plats och tid, titel på avhandling, namn på doktorand, opponent och betygsnämndsledamöter kungöras på Högskolan Dalarnas hemsida och i kalendariet.

Senast tre veckor före disputation ska länk till avhandlingen i DiVA göras tillgänglig på Högskolans hemsida. Doktoranden ska då även distribuera avhandlingen till opponent och betygsnämnd.

Vid disputationen ska doktorsavhandlingen finnas tillgänglig vid Högskolan i ett tillräckligt antal exemplar för att det ska vara möjligt att göra en tillfredsställande granskning av avhandlingen vid disputationen.

Disputationsakten

Disputationsaktens uppläggning kan variera mellan olika forskarutbildningsämnen. Riktlinjer för hur disputationen läggs upp presenteras i bilaga **Disputationsakten**. Eventuella specificeringar eller avvikelser anges i den Allmänna studieplanen för forskarutbildningsämnet.

Betyg på doktorsavhandlingen

Betyg för en doktorsavhandling ska beslutas av en betygsnämnd om minst tre ledamöter. De tre betygsnämndsledamöterna, samt en ersättare, ska vara docent eller professor, opponenten ska ha minst doktorsexamen. Opponenten ska inte vara anställd vid Högskolan Dalarna och som mest får en betygsnämndsledamot vara anställd vid Högskolan Dalarna. Avsteg kan göras i undantagsfall om utsedd ersättare som är anställd vid Högskolan Dalarna behöver träda in. Betygsnämnden beslutar inom sig vem som ska vara ordförande under sammanträdet. Betygsnämnden är beslutför när alla ledamöter är närvarande. Som nämndens beslut ska den mening gälla som de flesta enar sig om.

Opponenten, huvudhandledaren och biträdande handledare har rätt att vara närvarande vid betygsnämndens sammanträde och delta i överläggningarna, men inte i beslutet.

En doktorsavhandling ska bedömas med något av betygen underkänd eller godkänd. Vid betygssättningen ska hänsyn tas till innehållet i avhandlingen och försvaret av avhandlingen.

Betygsnämndens protokoll ska innehålla uppgifter om datum för disputationen, avhandlingens titel, doktorandens namn, aktuellt forskarutbildningsämne, namn på ordförande och övriga ledamöter i betygsnämnden, namn på opponent samt beslutat betyg. Eventuell skriftlig reservation ska diarieföras.

Jäv

Jävsbestämmelserna i 16-18 §§ förvaltningslagen (2017:900) ska tillämpas när opponent och betygsnämnd utses. Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv ska omedelbart anmäla detta.

Följande omständigheter utgör normalt grund för jäv, i relation till doktorand, huvudhandledare och biträdande handledare:

- Jäv kan föreligga vid vetenskapligt samarbete och samproduktion som ägt rum under den senaste fem-årsperioden. En gemensam artikel är tillräckligt för att räknas som samproduktion. Deltagande i gemensamma forskningsprojekt är tillräckligt för att räknas som vetenskapligt samarbete oavsett befintlig samproduktion eller ej. Risk för jäv föreligger vid tidigare anställning på samma lärosäte.

- Jäv kan föreligga under en längre tid än fem år om ett nära samarbete förekommit, exempelvis doktorand- och handledarförhållande.

Bilaga: Utdrag ur högskoleförordningen

EXAMENSORDNING FÖR EXAMINA PÅ FORSKARNIVÅ - GENERELLA

EXAMINA

Licentiatexamen

Omfattning

Licentiatexamen uppnås antingen efter att doktoranden fullgjort en utbildning om minst 120 högskolepoäng inom ett ämne för utbildning på forskarnivå, eller efter att doktoranden fullgjort en del om minst 120 högskolepoäng av en utbildning som ska avslutas med doktorexamen, om Högskolan beslutar att en sådan licentiatexamen kan ges vid Högskolan.

Mål

Kunskap och förståelse

För licentiatexamen ska doktoranden

- visa kunskap och förståelse inom forskningsområdet, inbegripet aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av detta samt fördjupad kunskap i vetenskaplig metodik i allmänhet och det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

Färdighet och förmåga

För licentiatexamen ska doktoranden

- visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra ett begränsat forskningsarbete och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt, och
- visa sådan färdighet som fordras för att självständigt delta i forsknings- och utvecklingsarbete och för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För licentiatexamen ska doktoranden

- visa förmåga att göra forskningsetiska bedömningar i sin egen forskning,
- visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

Vetenskaplig uppsats

För licentiatexamen ska doktoranden ha fått en vetenskaplig uppsats om minst 60 högskolepoäng godkänd.

Övrigt

För licentiatexamen med en viss inriktning ska också preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Doktorsexamen

Omfattning

Doktorsexamen uppnås efter att doktoranden fullgjort en utbildning om 240 högskolepoäng inom ett ämne för utbildning på forskarnivå.

Mål

Kunskap och förståelse

För doktorsexamen ska doktoranden

- visa brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet samt djup och aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av forskningsområdet, och
- visa förtrogenhet med vetenskaplig metodik i allmänhet och med det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

Färdighet och förmåga

För doktorsexamen ska doktoranden

- visa förmåga till vetenskaplig analys och syntes samt till självständig kritisk granskning och bedömning av nya och komplexa företeelser, frågeställningar och situationer,
- visa förmåga att kritiskt, självständigt, kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och att granska och värdera sådant arbete,
- med en avhandling visa sin förmåga att genom egen forskning väsentligt bidra till kunskapsutvecklingen,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt,
- visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap, och
- visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För doktorsexamen ska doktoranden

- visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar, och
- visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling)

För doktorsexamen ska doktoranden ha fått en vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling) om minst 120 högskolepoäng godkänd.

Övrigt

För doktorsexamen med en viss inriktning ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Bilaga: Licentiatseminariet

Ordföranden hälsar alla välkomna, presenterar respondenten, opponenten samt examinator alternativt betygsnämndens ledamöter. Ordförande presenterar eventuell relevant information hur forskarutbildningen genomförts. Vidare presenterar ordförande uppläggningsen av licentiatseminariet.

1. Respondenten ska ha möjlighet att presentera eventuell errata.
2. Licentiatuppsatsen och dess viktigaste vetenskapliga bidrag presenteras av respondenten och/eller opponenten. Ordföranden beslutar om hur detta ska ske och anger tidsramarna. Beslutet fattas efter samråd med opponenter och respondent och ska kommuniceras till dessa i god tid. Antingen ansvarar respondenten för att sammanfatta sitt arbete eller också gör opponenter en sammanfattning av uppsatsen och ställer den i relation till övrig forskning inom ämnesområdet. Ytterligare en möjlighet är att respondenten presenterar sin studie och opponenter sätter in den i ett större sammanhang. Om opponenter presenterar ska respondenten ges möjlighet att kommentera opponenterens uppfattning om avhandlingen. Presentationen bör vara koncentrerad och kortfattad.
3. Opponenten diskuterar uppsatsen med respondenten genom att ställa frågor som möjliggör för respondenten att visa sin vetenskapliga skicklighet och förmåga att diskutera resultaten. Under denna del av licentiatseminariet får inte övriga åhörare delta i diskussionen.
4. Ordföranden ger examinatorn (eller betygsnämnd) möjlighet att ställa frågor till respondenten.
5. Ordföranden ger åhörarna möjlighet att ställa frågor till respondenten och kommentera uppsatsen.
6. Ordföranden förklarar licentiatseminariumsakten avslutad. Hela akten tar normalt cirka 2 timmar.
7. Examinatorn alternativt betygsnämndens ordförande meddelar snarast möjligt sitt beslut.

Licentiatseminariet får hållas på svenska eller engelska. Språket bestäms i första hand med hänsyn till respondent, opponenter och examinator, och i andra hand med hänsyn till förväntade åhörare.

Bilaga: Disputationsakten

1. Ordföranden för disputationsakten hälsar alla välkomna, presenterar respondenten, opponenter samt ledamöterna i betygsnämnden. Ordföranden presenterar eventuell relevant information hur forskarutbildningen utförts. Vidare presenterar ordföranden uppläggningsplanen av disputationsakten.
2. Ordföranden lämnar över ordet till respondenten med uppmaning att presentera eventuell errata.
3. Avhandlingen och dess viktigaste vetenskapliga bidrag sätts i relation till övrig forskning inom området presenteras. Ordföranden beslutar om hur detta ska ske och anger tidsramarna. Detta sker i samråd med opponenter och respondent och beslutet ska kommuniceras till dessa i god tid. Vanligen ansvarar opponenter för presentationen. Respondenten ska i så fall ges möjlighet att kommentera opponenterens uppfattning om avhandlingen. Alternativt presenterar respondenten avhandlingen och dess viktigaste vetenskapliga bidrag. I sådana fall är det möjligt att överlåta till opponenter att sätta in avhandlingen i ett större sammanhang. Presentationen bör vara koncentrerad och kortfattad.
4. Opponenten diskuterar avhandlingen med respondenten genom att ställa frågor som möjliggör för respondenten att visa sin vetenskapliga skicklighet och förmåga att diskutera resultaten. Under denna del av disputationsakten får inte övriga åhörare delta i diskussionen.
5. Ordförande ger betygsnämndens ledamöter möjlighet att ställa frågor till respondenten.
6. Ordförande ger åhörarna möjlighet att ställa frågor till respondenten och kommentera avhandlingen.
7. Ordförande förklarar disputationsakten avslutad. Hela akten tar normalt cirka 2-3 timmar.
8. Betygsnämnden sammanträder i enrum och meddelar snarast möjligt sitt betygsbeslut.

Disputationsakten får hållas på svenska eller engelska. Språket bestäms i första hand med hänsyn till respondent, opponenter och betygsledamöter, och i andra hand med hänsyn till förväntade åhörare.